

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse “Eesti seisukohad detergente ja pindaktiivseid aineid käsitleva määruse eelnõu kohta” juurde

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjon esitas 28.04.2023 määruse eelnõu ettepaneku, milles käsitletakse detergente ja pindaktiivseid aineid ning millega muudetakse määrust (EL) 2019/1020 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 648/2004¹.

Komisjoni ettepaneku eesmärk on lihtsustada detergente käsitlevaid EL eeskirjasid ja viia need kooskõlla uute turuarengutega, et paremini kaitsta tervist ja keskkonda ning tagada detergentide ühtse turu parem toimimine. Detergendid on pesu- ja puhastustoimingutes kasutatavad ained ja segud (näiteks pesu- ja nõudepesuvahendid), mis on hügieeni tagamiseks laialdaselt kasutusel peaaegu kõigis inimtegevuse valdkondades, sealhulgas kodumajapidamistes, koolides, spordisaalides, kontorites, haiglates, hotellides ja restoranides. Puhastusvahenditena kasutatakse ka biotsiide (näiteks desinfektsioonivahendid, mis hävitavad, tõrjuvad, muudavad kahjutuks või võitlevad inimesele kahjulike organismide vastu), millele kohaldatakse lisaks EL biotsiidimääruse² nõudeid. Pindaktiivsed ained on ained, mis lagundavad vee ja õlide või mustuse vahelist piirpinda. Need on üks peamisi detergentide koostisosi. Vaatamata sellele, et detergentidel on meie igapäevaelus tähtis roll hügieeni tagamisel, on tegemist kemikaalidega, mis võivad ohustada inimeste tervist ja keskkonda. Seetõttu on vajalik kehtestada nende toodete turule panemisele nõuded ja sätestada turuosaliste kohustused nõuete täitmise tagamiseks. Kehtiva määruse vastuvõtmisest 2004. aastal, on välja töötatud uuenduslikke tooteid, võetud kasutusele uusi turustamiskanaleid ja -viise, mida kehtivad eeskirjad ei hõlma või mille puhul ei ole regulatsioon piisavalt selge. Näiteks käsitleb eelnõu uuenduslikke tooteid, nagu mikroorganisme sisaldavad detergentid, ja säästvaid uusi müügitavasid, nagu detergentide täitemüük lõppkasutaja enda pakendisse. Kaotatakse mitmed nüüdseks tarbetuks muutunud nõuded, näiteks kohustus esitada ohtlike detergentide koostisainete loetelu ja nõue, et detergentide ja pindaktiivsete ainete tootja peab olema asutatud liidus. Edaspidi on EL välistel tootjatel kohustus määrata ELis volitatud esindaja. Ühtlasi lihtsustatakse ja ühtlustatakse märgiseid, et vähendada detergentitööstuse halduskoormust ja suurendada samal ajal märgiste arusaadavust lõppkasutajate jaoks. Kasutusele soovitakse võtta detergentide ja pindaktiivsete ainete digimärgised ning tootepassid. Detergentidele kohaldatakse kemikaalide suhtes kehtivaid üldnõudeid, sealhulgas ohtlike ainete hindamise ja klassifitseerimise ning märgistamise osas. Seetõttu tuleb detergente käsitlev kehtiv määrus kooskõlla viia muutunud EL õigusraamistikuga ning kõrvaldada ebavajalikud kattuvused näiteks erinevatest õigusaktidest tulenevate märgistusnõuetega seoses. Ettepanek on kooskõlas Euroopa roheline

¹ [COM \(2023\) 217 lõplik](#)

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) nr 528/2012](#), 22. mai 2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist

kokkuleppe³, kestlikkust toetava kemikaalistrateegia⁴ ja komisjoni teatisega ELi pikaajalise konkurentsivõime⁵ kohta.

Eesti seisukohtade kujundamisel on arvestatud rahvastiku tervise arengukavaga 2020-2030 (heaks kiidetud VV 29.04.2021 kabineti nõupidamisel) ja selle tervist toetava keskkonna programmi eesmärkidega. Samuti on arvestatud Eesti seisukohtadega Euroopa Komisjoni algatuse „Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna loomise suunas (COM(2020) 667)“ kohta (heaks kiidetud 10.12.2020 VV istungil ja 14.12.2020 Riigikogu EL asjade komisjonis). Eesti toetab üldiselt määruse ajakohastamist ja kooskõlla viimist teiste EL õigusaktidega, mis aitab sujundada selle rakendamist, vältida nõuete ebavajalikku dubleerimist ja vähendada halduskoormust nii ettevõtjatele kui riigiasutustele. Turuosaliste kohustuste selgem määratlemine ja digitaalse tootepassi kasutuselevõtmine aitab tõhustada turujärelevalve- ja tolliasutuste tööd. Digitaalse tootepassi kasutusele võtmiseks peame vajalikuks jätta ettevõtjatele piisav üleminekuaj. Eelnõu ei too kaasa olulisi muudatusi Eesti õigusruumis ega riigiasutuste (eelkõige Terviseameti ning Maksu- ja Tolliameti) töökorralduses ning sellel puuduvad olulised mõjud riigieelarvele.

Eelnõu õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114 (siseturg). Määruse vastuvõtmiseks seadusandlikus tavamenetluses on vajalik kvalifitseeritud häälteenus. Eelnõu läbirääkimised toimuvad nõukogu tehnilise harmoneerimise töögrupis. Rahvusparlamentide subsidiaarsuse kontrolli tähtaeg oli 27.07.2023. Eelnõu on kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega, kuna selle üldeesmärki, kaitsta inimesi ja keskkonda kemikaalidele omaste ohtude eest, tagades seejuures kaupade vaba liikumise ühtsel turul, ei ole võimalik saavutada üksnes liikmesriikide võetavate meetmetega.

Seletuskirja koostasid sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna nõunik Gerlin Lõhmus (gerlin.lohmus@sm.ee) ning EL ja väliskoostöö osakonna nõunik Elen Ohov (elen.ohov@sm.ee). Seisukohad on kooskõlastanud Anniki Lai (anniki.lai@sm.ee), valdkonna eest vastutava terviseala asekancleri ülesannetes.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 648/2004 detergentide kohta (edaspidi „detergentide määrus“) on sätestatud eeskirjad, millele detergentid peavad vastama, et neid saaks ELi turule lasta ja need saaksid seal vabalt liikuda. Nende eeskirjadega tagatakse detergentide ohutu kasutamine (mürgistus- ja muud teabele esitatavad nõuded) ning detergentide ja detergentides kasutatavate pindaktiivsete ainete nõuetelevastav keskkonnatoime (biolagunduvuse nõuded ja fosfori piirnormid). 2019. aastal tegi komisjon määruse hindamise⁶ käigus kindlaks mõned puudused ja täiustamist vajavad valdkonnad. EL kemikaale käsitlevate

³ Komisjoni teatis [COM \(2019\) 640 final](#) „Euroopa roheline kokkulepe“

⁴ Komisjoni teatis [COM\(2020\) 667 final](#) „Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna loomise suunas“

⁵ Komisjoni teatis [COM \(2023\) 168 final](#) „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“

⁶ Komisjoni töödokument [SWD\(2019\)298](#) „Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta detergentide määruse (EÜ) nr 648/2004 hindamine“.

õigusaktide toimivuskontroll⁷ tõi samuti esile kemikaale käsitleva ELi õigusraamistiku keerukuse. Keerukus tulenes paljudest toote- ja sektoripõhistest õigusaktidest, mis on omavahel seotud. Toimivuskontrolli käigus juhiti tähelepanu ka sellele, et teabega üle koormatud märgistusel on teabe edastamist tootekasutajatele võimalik lihtsustada, ning leiti, et uuenduslike vahendite kasutamine tooteteabe edastamiseks ei ole praegu optimaalne.

Eelnõuga **lihtsustatakse turueeskirju**, kaotades mitmed nüüdseks tarbetuks muutunud nõuded, sh nt kohustus esitada ohtlike detergentide koostisainete loetelu ja nõue, et detergentide ja pindaktiivsete ainete tootja on asutatud liidus. Ühtlasi **lihtsustatakse ja ühtlustatakse märgiseid**, et vähendada detergentitööstuse halduskoormust ja suurendada samal ajal märgiste arusaadavust lõppkasutajate jaoks. Kasutusele võetakse ka **vabatahtlik digitaalne märgistamine**, mis vähendab tööstusharu koormust ja aitab kulusid kokku hoida, samas suurendatakse seeläbi tarbijate ja professionaalsete kasutajate teadlikkust. Kinnispakis toodete puhul võivad ettevõtjad esitada osa kohustuslikust teabest digimärgisel, kombineerides selle füüsilise märgisega. Kestlikkuse ja ohutuse suurendamiseks kehtestatakse nõuded detergentide **täitemüügile**, mille puhul taastäitmine toimub lõppkasutaja enda pakendisse. Täitemüügi korral on võimalik esitada kogu teave ainult digitaalselt, v.a. kodumajapidamises kasutatavate pesupesemisvahendite doseerimisjuhised. **Uuenduslike mikroorganismide mõjul toimivatele toodetele** kehtestatakse ohutusnõuded ja nõue kanda teave mikroorganismide kohta ka tootemärgisele, et lihtsustada nende toodete vaba liikumist ühtsel turul ning kaitsta tervist ja keskkonda. Eelnõuga tõhustatakse ka **kontrolli nõuete täitmise üle**. Tootepassi kasutuselevõtt tugevdab turujärelevalvet ja aitab tagada seda, et ühtsele turule pääsevad ainult ohutud ning EL normidele vastavad detergentid. Tootepassi viide tuleb kanda **komisjoni keskregistrisse** ja esitada tollis, kui detergentid ja pindaktiivsed ained ELi piiril deklareeritakse. Liikmesriikide turujärelevalve inspektorid vastutavad jätkuvalt toodete kontrollimise eest, kuigi uue IT-süsteemi abil vaadatakse kõik digitaalsed tootepassid välispiiril läbi.

Eelnõu sätete üksikasjalik selgitus

I peatükk. Üldsätted

Kavandatav määrus hõlmab detergente ja pindaktiivseid aineid, mis on turule lastud eraldi aina või mis sisalduvad detergentides ning millele kehtestatakse jätkuvalt ranged biolagunevuse nõuded. Võrreldes määrusega (EÜ) nr 648/2004 on ette nähtud võimalus laiendada kohaldamisala tulevikus nii, et see hõlmaks detergentides sisalduvate ainete ja segude biolagunevust. Laiendatud kohaldamisala hõlmab ka detergentide märgistuse digiteerimist ja detergentides sisalduvate mikroorganismide ohutust.

Eelnõus säilitatakse mitmed olemasolevad mõisted ja nende määratlused, kuid võetakse kasutusele ka uusi mõisteid ja viiakse kehtivate mõistete määratlused kooskõlla toodete turustamise üldist raamistikku käsitleva otsuse 768/2008/EÜ⁸ üldiste määratlustega. Samuti muudetakse detergenti mõiste määratlust, mida võrreldes kehtiva määratlusega on selgitatud ja ajakohastatud, et hõlmata ka uusi tooteid (nt tooted, millele on tahtlikult lisatud mikroorganisme). Jätkuvalt eristatakse tavakasutaja ja professionaalseks kasutuseks mõeldud tooteid. Kutsealaselt kasutatav detergent on detergent, mis on ette nähtud väljaspool

⁷ Komisjoni töödokument [SWD \(2019\) 199](#) „Fitness check of the most relevant chemicals legislation (excluding REACH), as well as related aspects of legislation applied to downstream industries“

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr [768/2008/EÜ](#), 9. juuli 2008, toodete turustamise ühise raamistiku kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 93/465/EMÜ

kodumajapidamist toimuvateks puhastustöödeks, mida teostab eritooteid kasutav eriväljaõppega personal.

Lisatud on tootepassi mõiste määratlus, mis on kooskõlas Euroopa kestlike toodete ettepanekus esitatud määratlusega, ning taastäitmise mõiste määratlus, mis on kooskõlas pakendeid ja pakendijäätmeid käsitlevas ettepanekus⁹ kasutatud määratlusega.

II peatükk. Tootenõuded

Sarnaselt määruses (EÜ) nr 648/2004 sätestatule peavad pindaktiivsed ained vastama lõpliku biolagunevuse kriteeriumidele, et neid saaks turule lasta kas eraldi ainenäidena või detergentides sisalduvana. Eelnõuga kehtestatakse esimest korda ohutusnõuded detergentides sisalduvatele mikroorganismidele. Säilitatud on fosfaatide ja muude fosforiühendite sisalduse piiramine kodumajapidamises kasutatavates pesupesemisvahendites ja nõudepesumasinas kasutatavates pesuvahendites.

III peatükk. Ettevõtjate kohustused

Eelnõu ühtlustab tootjate, importijate ja turustajate kohustusi otsuses nr 768/2008/EÜ sätestatud kohustustega. Sellega täpsustatakse asjakohaseid kohustusi, mis on proportsionaalsed ettevõtjate vastutusega. Otsuses 768/2008/EÜ sätestatud vastavusdeklaratsiooni väljaandmise asemel koostab tootja detergenti või pindaktiivse aine jaoks tootepassi, mis sisaldab asjakohast teavet nõuetele vastavuse kohta. Detergentide ja pindaktiivsete ainete tootjad ei pea enam olema asutatud ELis. Kui aga tootjad ei ole asutatud ELis, peaksid nad määrama volitatud esindaja, kes täidab nende nimel konkreetseid ülesandeid.

Tootjad peavad hindama detergentide ja pindaktiivsete ainete nõuetele vastavust, et tagada nende vastavus määruses sätestatud nõuetele. Eelnõus nähakse ette ainult esimese osapoole vastavushindamine (ettevõtja kinnitus) ja tuginetakse otsuse 768/2008/EÜ moodulile A.

Koostisosade andmeleht on eelnõu kohaselt edaspidi ette nähtud ainult mitteohtlike detergentide korral ja see on osa tehnilisest dokumentatsioonist, mille tootjad peavad koostama. Andmeleht tuleb taotluse korral esitada ka otse liikmesriikide määratud organitele, kes vastutavad tervisealases hädaolukorras tegutsemisega seotud teabe vastuvõtmise eest (mürgistusteabekeskused).

IV peatükk. CE-märgis ja märgistamine

Pärast vastavushindamise lõppemist peavad tootjad kinnitama detergentidele ja pindaktiivsetele ainetele CE-märgise kooskõlas CE-märgise suhtes kohaldatavate üldpõhimõtete ja eeskirjadega. Eelnõus säilitatakse enamik määruses (EÜ) nr 648/2004 sätestatud märgistamiseeskirjadest, nähes samas ette võimaluse kasutada digimärgistust.

V peatükk. Tootepass

Määruse tulevikukindlaks muutmiseks asendatakse otsuses 768/2008/EÜ sätestatud Eli vastavusdeklaratsioon kohustusega, et detergentidel ja pindaktiivsetel ainetel peab olema tootepass, mis tõendab vastavust käesoleva määruse nõuetele. Tootepass ühendatakse andmekandja kaudu toote kordumatu tunnuskooriga ja see vastab samadele tootepassi tehnilistele nõuetele kestlike toodete ökodisaini määruse alusel. Tootepassi viide tuleb kanda komisjoni keskregistrisse, mis luuakse kestlike toodete ökodisaini määruse alusel, ning see teave tuleb esitada tollile.

⁹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse pakendeid ja pakendijäätmeid ning millega muudetakse määrust (EL) 2019/1020 ja direktiivi (EL) 2019/904 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 94/62/EÜ ([COM/2022/677 final](#))

VI peatükk. Turujärelevalve

Eelnõus luuakse selgem raamistik eeskirjade paremaks jõustamiseks. Detergentide ja pindaktiivsete ainete suhtes kohaldatakse jätkuvalt määrust (EL) 2019/1020¹⁰. Samuti nähakse ette üksikasjalikumad turujärelevalve sätted, mis põhinevad otsusel nr 768/2008/EÜ. Peale selle on otsusel nr 768/2008/EÜ põhinevas erisättes esitatud konkreetsed põhjendused meetmete võtmiseks nende detergentide või pindaktiivsete ainete vastu, mis vastavad nõuetele, kuid ohustavad tervist või keskkonda. Kokkuvõttes annab see säte komisjonile õiguse võtta teatavatel tingimustel meetmeid konkreetsete detergentide või pindaktiivsete ainete vastu.

VII peatükk. Delegeeritud volitused ja komiteemenetlus

Eelnõuga antakse komisjonile õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte, et võtta arvesse tehnika ja teaduse arengut, uusi teaduslikke tõendeid ning digivalmiduse ja digikirjaoskuse taset. Komisjonile antakse volitused delegeeritud aktiga täiendada digimärgistamise üldnõudeid; muuta loetelu märgistusteabest, mida võib esitada ainult digivormingus; kohandada allergeensete lõhnaainete piirnõu, kui määruse (EÜ) nr 1223/2009¹¹ alusel kehtestatakse lõhnaainetest allergeenide kohta individuaalsed riskipõhised sisalduse piirväärtused; kehtestada detergentides (sealhulgas detergentide kapslites) sisalduvate ainete ja segude (mis ei ole pindaktiivsed ained) biolagunevuse nõuded, kui uued teaduslikud tõendid seda nõuavad; muuta passi kantavat konkreetset teavet ning komisjoni registrisse kantavat teavet; määrata kindlaks registris säilitatav lisateave, mida toll kontrollib; esitada määruse lisa, mis sisaldab määruse (EMÜ) nr 2658/87¹² I lisas sätestatud kombineeritud nomenklatuuri koodide loetelu ning detergentide ja pindaktiivsete ainete tootekirjeldusi, ja ajakohastada seda lisa ning muuta I–VII lisa.

Eelnõuga volitatakse komisjoni kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 võtma vajaduse korral vastu rakendusakt detergentide ja pindaktiivsete ainete tootepassi üksikasjalike tehniliste nõuete kehtestamiseks. Lisaks antakse komisjonile rakendamisolitused, et teha kindlaks, kas inimeste tervist ja ohutust või keskkonda ohustavat detergenti või pindaktiivset ainet käsitlev liikmesriigi meede on põhjendatud. Nimetatud rakendusaktidele ei kohaldata aga nende eripärast ja tehnilisest iseloomust tulenevalt määruses (EL) nr 182/2011¹³ sätestatud rakendusakte käsitlevaid sätteid.

VIII peatükk. Ülemineku- ja lõppsätted

Komisjon jälgib uute sätete rakendamist, kohaldamist ja järgimist, et hinnata nende mõju. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse määruse tulemuslikkust viie aasta jooksul pärast rakendamist. Eelnõuga nähakse ette ka detergentides sisalduvate mikroorganismide ohutusnõuete läbivaatamine ja võimalus lubada detergentides kasutada rohkem mikroorganismide tüvesid.

Kavandatavat määrust hakatakse kohaldama kaks ja pool aastat pärast selle jõustumist ühelt poolt selleks, et võimaldada komisjonil ette valmistada tootepassi tehniliste nõuete rakendamine ja teiselt poolt anda tootjatele ja liikmesriikidele aega määruses sätestatud uute nõuetega kohanemiseks. Määruse (EÜ) nr 648/2004 kohaselt toodetud detergentide ja

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EL 2019/1020](#), 20. juuni 2019, turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EÜ nr 1223/2009](#), 30. november 2009, kosmeetikatoodete kohta

¹² Nõukogu määrus ([EMÜ nr 2658/87](#), 23. juuli 1987, tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EL nr 182/2011](#), 16. veebruar 2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisolituste teostamise suhtes

pindaktiivsete ainete jaoks on ette nähtud üleminekusätteid, nii et uue määruse kohaldamise alguskuupäeval on võimalik müüa varusid, mis on kas turustusahelas või laos tootja või importija tegevuskohas. Määrus (EÜ) nr 648/2004 tunnistatakse kehtetuks ja asendatakse kavandatava määrusega.

3. EL asja vastavus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

Eelnõu õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114 (siseturg). Eelnõu vastab subsidiaarsuse põhimõttele, kuna selle üldeesmärk, kaitsta inimesi ja keskkonda kemikaalidele omaste ohtude eest, tagades seejuures kaupade vaba liikumise ühtsel turul, ei ole saavutatav üksnes liikmesriikide võetavate meetmetega, küll aga saab neid eesmärke nende ulatuse tõttu paremini saavutada liidu tasandil. Detergentide määrus on aidanud luua detergentide tootjatele võrdsed võimalused, lihtsustades ettevõtjate piiriülest kauplemist ning andes positiivseid tulemusi inimeste tervise ja keskkonna seisukohast. Detergentide määruks käsitletud aspektidel on nii inimeste tervise- kui ka keskkonnakaitse seisukohast kogu ELi hõlmav mõõde ja mis ei ole konkreetselt riikliku või piirkondliku tähendusega (näiteks täitemüük, mikroobsed puhastusained, tarbijate vähene arusaamine ja teadlikkus kemikaalide märgistusest). Seetõttu tuleb neid küsimusi käsitleda ELi tasandil, et tagada ühtse turu hea toimimine ning inimeste tervise- ja keskkonnakaitse võrdne tase kogu ELis.

Eelnõu vastab proportsionaalsuse põhimõttele, kuna muudatustega kaasnev keskkonna- ja ühiskondlik kasu on komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt oluliselt suurem kui tekkivad kulutused. Kehtiva ELi määruse asendamise eesmärk on võimalikult suures ulatuses kõrvaldada õigusnormide kattumine, vähendades sellega regulatiivset koormust, seadmata samas ohtu praegust tervise- ja keskkonnakaitse taset. Sama mõju on ka täitemüügi hõlbustamisel ja digimärgistamiseks õigusliku aluse loomisel. Uued meetmed mikroobsete puhastusainete kohta põhinevad uusimatel teaduslikel teadmistel toodete mõju kohta sellel areneval turul. Nõuetele vastavuse teavet sisaldava tootepassi kasutuselevõtt aitab tõhusalt vähendada nõuetele mittevastavate detergentide ja pindaktiivsete ainete hulka liidu turul, sealhulgas internetimüügi kaudu. Määrusega tagatakse, et tollile esitatud detergent või pindaktiivne aine lubatakse vabasse ringlusesse ja lastakse liidu turule ainult siis, kui sellel on vastav tootepass. See suurendab märkimisväärselt nii turujärelevalveasutuste kui ka tolli tõhusust, tekitamata tööstusele ebaproportsionaalseid kulusid. Tootepassi suhtes kohaldatakse samu tehnilisi nõudeid nagu kestlike toodete ökodisaini käsitlevas ettepanekus, et vältida tööstuse digiteerimisalaste jõupingutuste dubleerimist ja tagada koostalitlusvõime muude liidu õigusaktide alusel loodud tootepassidega.

4. Esialgse mõjude analüüsi kokkuvõte

Sotsiaalsed mõjud

Uus detergentide määrus tagab inimeste tervise, ohutuse ja keskkonna parema kaitse ning aitab saavutada kestliku arengu 3. eesmärki (hea tervis ja heaolu) ja 12. eesmärki (tagada kestlikud tarbimis- ja tootmisviisid). Detergendid on kodumajapidamistes ja ettevõtetes laialdaselt kasutatavad, kuid nende kasutamisega kaasnevad terviseriskid. Mikroobseid puhastusaineid puudutavate riskijuhtimismeetmete rakendamine tagab eelkõige, et detergentides sisalduvad mikroobid on ohutud nii inimeste tervisele kui ka keskkonnale, ning võimaldab lõppkasutajatel

teha teadlikke valikuid ja end paremini kaitsta, kui nad on mikroobide suhtes tundlikud või vastuvõtlikud.

Märgistamisnõuded on vahend inimeste tervise kaitsmiseks. Etiketid annavad kasutajatele olulist kasutus- ja ohutusteavet, näiteks nahka või hingamisteid sensibiliseerivate ainete (allergeensed lõhnaained, säilitusained, ensüümid) olemasolust pesuvahendites. Teave võimaldab allergikutel või allergiliste eelsoodumustega kasutajatel teha teadlikke valikuid ning seega vähenevad pesuvahendite kasutamisega seotud võimalikud reaktsioonid. Märgistamisnõuete ühtlustamine ja lihtsustamine muudab detergentide märgistuse loetavamaks ja arusaadavamaks. See aitab lõppkasutajatel leida asjakohast teavet lihtsamalt ja kiiremini, mis on eriti oluline õnnetusjuhtumi korral. Peale selle võimaldab vabatahtliku digimärgistamise kasutuselevõtt ühest küljest täiendavat kasutuslihtsust ja teadlikkust, sest oluline teave füüsilisel märgisel muutub selgemaks, ning teisest küljest täiendavaid eeliseid haavatavatele ja nägemispuudega kasutajatele (nt etteloeatavate digitaalsete siltide abil).

Inimeste tervise kaitsmiseks on ka nõue, et tootjad esitaksid nõudmisel meditsiinipersonalile ja avalik-õiguslikele asutustele koostisosade andmelehe, st teabe detergentide sisalduse kohta. Viimased on seega teadlikud kõigist pesuainetes sisalduvatest koostisosadest ja suudavad pakkuda vajalikku ravi allergiliste reaktsioonide või pesuvahenditega seotud mürgistusjuhtumite korral. Näiteks Eestis registreeris mürgistusteabekeskus 2022.a 1082 erinevate pesu- ja puhastusvahenditega seotud mürgistusjuhtumit ja 2023.a 10 kuuga on registreeritud 668 juhtumit. Võib öelda, et detergentidega seotud mürgistusjuhtumeid on palju ja andmed on äärmiselt olulised, et osataks nõustada ja vajadusel ka meditsiinilist abi osutada.

Mõju majandusele

Ettepanekuga luuakse sidus ja stabiilne õigusraamistik, millega toetatakse Eli tööstuse rohe- ja digipööret, millest teatati nii 2021. aasta ajakohastatud tööstusstrateegias kui ka hiljuti vastu võetud rohelise kokkuleppe tööstuskavas kliimanetraalsuse ajastuks.

Algatuse üks peamisi eesmärke on lihtsustada detergentide suhtes kohaldatavaid eeskirju ja vähendada detergentide tootjate regulatiivset koormust, näiteks teeb märgistamisnõuete lihtsustamine ja ühtlustamine lihtsamaks eeskirjade järgimise. Täitemüügi hõlbustamine aitab eeldatavasti väiksema koguse plastijätmete kõrvaldamise vajaduse tõttu detergentide tööstusel igal aastal kulusid kokku hoida. Kuigi sellist kokkuhoidu ei olnud võimalik kvantifitseerida, on see lähtestsenaariumi järgi hinnanguliselt 3,3 miljonit eurot. Üldiselt peaks eelistatud variant tagama detergentide tööstusele rohkem kui 10 miljoni euro suuruse kokkuhoiu aastas. CLP-määruse nõuetega kaetud ohtlike detergentide koostisosade andmelehe nõude kaotamine toob hinnanguliselt kaasa 7 miljoni euro suuruse kokkuhoiu aastas. Koostisosade andmelehe praegune vorm säilitatakse, et vältida tarbetuid lisakulusid ja keerukust tööstuse, eelkõige VKEde jaoks. Ettepanekuga kaotatakse ka kohustus kaasata heakskiidetud laboreid, kes määruse alusel pidid katseid tegema. Ettepanekuga kaotatakse kohustus, mille kohaselt detergentide ja pindaktiivsete ainete tootjad peavad olema asutatud ELis. Tootepassi kehtestamine ja detergentide turujärelevalve uued sätted tagavad siiski, et kõik Eli turule lastavad detergentid ja pindaktiivsed ained vastavad nõuetele, olenemata tootja tegevuskohast. Mikroobseid puhastusaineid puudutavate uute riskijuhtimisnõuete tõttu, mis puudutab ELis hinnanguliselt umbes 25 tootjat, kellest enamik on VKE-d, on oodata lisakoormust, mis ulatub ca 200 000 euroni ettevõtja kohta aastas. Tegemist on hinnangulise ülempiiriga, mis varieerub mitmest tegurist sõltuvalt (näiteks äriühingu või tooteportfelli suurus, praegune nõuetele

vastavuse tase jne). Ettevõtjate puhul, kes tegelevad juba praegu tuntud mikroobidega, on uute nõuetega seotud kulud eeldatavasti tühised, sest paljud kavandatud nõuded on juba täidetud või neid saab täita tühiste kuludega.

Detergentide tööstus on Euroopa keemiatööstuse oluline allsektor, mis moodustas 2018. aastal ligikaudu 4,2% kogu keemiaspektori toodangu väärtusest. Euroopa detergentitööstuse turuväärtus oli 2020. aastal kokku 41,2 miljardit eurot. Toodete tootmine kogu turu jaoks, mis hõlmab nii tarbe- kui ka professionaalseid tooteid, hõlmab ligikaudu 700 eraldiseisvat tehast kogu Euroopas. Suurem osa (üle 85%) on VKEd. Eestis on Terviseameti andmetel umbes 83 detergentidega seotud ettevõtet (sh tootjaid 20, importijaid 2, levitajaid 61), millele kaasnevad määrusega kehtestatavate uute nõuetega seoses lisakulud näiteks vastavushindamise ja CE-märgise ning digitaalse tootepassi kasutusele võtmiseks. Eesti turul on kättesaadavad ka mikroorganismide sisaldavad detergentid, kuid nende osakaal ja seega ka eelnõuga kaasnev mõju on väike (üks levitaja ja üks tootja).

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Eelnõul on positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale. Eelnõus sätestatud nõuded pindaktiivsete ainete biolagunevusele aitavad vältida võimalikku kahjulikku mõju keskkonnale. Pindaktiivsed ained on ained, mis lagundavad vee ja õlide või mustuse vahelist piirpinda ning need on üks peamisi detergentide koostisosi. Pindaktiivsed ained võivad siiski kujutada endast ohtu keskkonnale, sest need juhitakse kanalisatsioonivõrku või otse pinnavette. Eelnõu kohaselt peavad pindaktiivsed ained olema täielikult biolagunevad, kui need lastakse turule eraldi aina ja need on ette nähtud kasutamiseks detergentides või kui need sisalduvad detergentides. Samuti on fosfori negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks kehtestatud ühtlustatud piirnormid fosfaatide ja fosforiühendite sisaldusele kodumajapidamises kasutatavates pesupesemisvahendites ja kodumajapidamises nõudepesumasinas kasutatavates pesuvahendites. Fosfor ja selle ühendid võivad kahjustada ökosüsteeme ja veekeskkonda, sest need soodustavad eutrofeerumist.

Hõlbustades täitepakendite ja digimärgiste kasutuselevõttu toetatakse pakendite ja pakendijäätmete määruse eelnõu eesmärkide saavutamist, milleks on vähendada turule lastavate pakendite mahtu ja kaalu ning vältida pakendijäätmete teket, eelkõige pakendite minimeerimise kaudu (kasutades ainult hädavajalikku pakendamist). Pakendite ja pakendijäätmete ettepaneku kohaselt on täitetooteid müüvatel ettevõtjatel kohustus esitada lõppkasutajale õigusaktides toote kohta nõutud teave ja nad peavad tagama, et taastäitmiskohad vastavad määruuses sätestatud nõuetele. Samuti aitab negatiivseid keskkonnamõjusid vähendada tooteteabe digiteerimine ja tootepassi kasutusele võtmisekooskõlas kestlike toodete ökodisaini määruse ettepaneku põhimõtetega. EL ringmajanduse tegevuskavas on samuti olulise eesmärgina välja toodud toodetele elektroonilise tootepassi loomine, millel on tarbijate teadlikkuse suurendamisel tulevikus kindlasti oluline roll. Selle eesmärk on, et toodetel esitatav informatsioon toodete tervise- ja keskkonnamõju kohta oleks osapooltele võimalikult ühtne, täpne ja teaduspõhine ning tarbijale kergesti mõistetav.

Keskkonnakasu võib tuua ka pakendil olevate doseerimisjuhiste lihtsustamine. Tarbija parem arusaamine doseerimisjuhistest viiks õige doseerimiseni, mis on ülioluline toote ülekasutamise ärahoidmiseks ja seega keskkonda sattuda võiva pesuaine koguse vähendamiseks.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele ja riigieelarvele

Eelnõu aitab muuta tõhusamaks turujärelevalveasutuste ja tolliasutuste tegevust. Eesti riigiasutuste ülesannete jaotust eelnõu ei mõjuta, samuti ei too see kaasa olulisi töökorralduslikke muudatusi. Eestis täidab määrusega liikmesriigi pädevale asutusele pandud ülesandeid Terviseamet. Kemikaaliseadusest tulenevalt on Terviseameti pädevuses täita detergentide määruse alusel haldusfunktsioone ja teha haldustoiminguid ning ka järelevalve tegemine detergentide turule laskmisele esitatud nõuete täitmise üle.

Samuti puudutab eelnõu Maksu- ja Tolliameti (MTA) tegevust. Tollile tekib kohustus kontrollida tootepassi olemasolu enne toote vabasse ringlusse lubamist. Kuna tooted, millele tootepassi kohustus kehtestatakse, on määratletud kaubakoodiga, siis on võimalik nende importimisel kontrolli läbi viia automaatselt ja see ei too kaasa olulist halduskoormuse suurenemist. Selleks on loodud määruse (EL) 2022/2399¹⁴ alusel Eli tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonna sertifikaate käsitlev teabe vahetamise süsteem (nn Single Window). Tollikontrolli hõlbustab ka digitaalne tootepass, mis võimaldab kauba füüsilises kontrollis saada hõlpsalt info toote ja selle nõuetelevastavuse kohta.

Eelnõu ei too kaasa Eestis kehtivates õigusaktides sisulisi muudatusi, kuna määrus on otsekohalduv. Eestis reguleerib valdkonda kemikaaliseadus, kus tuleb sisse viia väiksemad tehnilised muudatused (nt viide uuele määrusele, lõigete kehtetuks tunnistamine). Samuti tuleb tunnistada kehtetuks riigilõivuseaduses kehtestatud riigilõivu säte detergentide erandi taotlemise kohta, mida ei ole ajaloos ka kordagi kasutatud.

Eelnõul olulist mõju riigieelarve tuludele ja kuludele ei ole. Teatud kulud riigieelarvele kaasnevad sellega, et MTA tollideklaratsioonide infosüsteemi tuleb detergentide automaatseks tollikontrolliks liidestada Single Windowsi süsteemiga. Täpsemad kulud sõltuvad sellest, kas sama tootepassi süsteem rakendub ka teistele tooteliikidele (nõuetelevastavus) või tuleb detergentidele tekitada spetsiaalne moodul. Infosüsteemi arendamiskulude suurusjärg võib olla ligikaudu 50000 eurot.

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. novembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2399, millega luuakse Euroopa Liidu tollivaldkonna ühtne teeninduskeskkond ja muudetakse määrust (EL) nr 952/2013

5. Eesti seisukohad ja nende põhjendused

5.1 Eesti toetab detergente ja pindaktiivseid aineid käsitleva määruse ajakohastamist, et parandada selle sidusust muude kemikaalivaldkonna ja siseturu Euroopa Liidu õigusaktidega ning vähendada ettevõtete ja turujärelevalveasutuste halduskoormust.

Selgitus:

Määruses (EÜ) nr 648/2004 detergentide kohta on sätestatud nõuded, millele detergentid peavad vastama, et neid saaks Eli turule lasta. 2019. aastal tegi komisjon määruse hindamise käigus kindlaks mõned puudused ja täiustamist vajavad valdkonnad. Ühe probleemina on hindamise käigus välja toodud detergentide määruse ja muude kemikaale käsitlevate Eli õigusaktide nõuete kattuvus. See toob detergentide puhul sageli kaasa märgistamisnõuete dubleerimise, tekitab ettevõtjatele tarbetut koormust ning takistab ohutus- ja kasutusteabe tõhusat edastamist tarbijatele. Detergentidele laienevad kemikaalide registreerimist ja hindamist käsitleva REACH-määruse¹⁵ üldnõuded, samuti kemikaalide klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist käsitleva määruse (CLP-määruse¹⁶) nõuded. Lisaks on kokkupuutealasid EL biotsiidimäärusega¹⁷, mille kohaldamisalasse võivad samuti kuuluda teatud detergentid, mida kasutatakse desinfektsioonivahenditena (hävitavad, tõrjuvad, muudavad kahjutuks või võitlevad inimesele kahjulike organismide vastu). Eelnõus kavandatud muudatused aitavad parandada erinevate EL õigusaktide sidusust ja koostoimet. Näiteks kaotatakse kattuvuste vältimiseks ära **koostisosade andmelehe koostamise kohustus** CLP-määruse kohaselt ohtlikeks liigitatud detergentide puhul, mille tootjad peavad teabe esitama mürgistusteabekeskustele CLP-määruse alusel. Seega on täna kehtiv koostisainete andmelehe kohustus nende detergentide puhul ebavajalik dubleerimine ja koormus tootjatele. Määrusesse (art 7 lg 6) jääb koostisainete andmelehe esitamise kohustus vaid vähem ohtlike puhastusainetele pädeva asutuse taotluse korral, andmelehe vorm jääb samaks nagu kehtivas detergentide määruses.

Õigusaktide rakendamise lihtsustamiseks ja suurema õigusselguse loomiseks täpsustatakse eelnõus kehtiva detergentide määruse **mõisteid** ning viiakse need kooskõlla siseturu uue lähenemise õigusaktides, eelkõige otsuses 768/2008/EÜ, kasutatavate mõistetega. Kuna detergentide määrust rakendatakse koostoimes kemikaalivaldkonna teiste EL õigusaktidega, siis on oluline, et nendes õigusaktides kasutatavad mõisted oleksid samuti omavahel kooskõlas (näiteks „turul kättesaadavaks tegemise“ mõiste). Eelnõu arutelude käigus on oluline selgitada kuidas edaspidi mõistete kooskõla saavutatakse, arvestades ka eelseisva REACH-määruse ülevaatamisega.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1907/2006, 18. detsember 2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93, komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1272/2008, 16. detsember 2008, mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 528/2012, 22. mai 2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist

Detergendi mõiste määratlust muudetakse selgemaks, et lihtsustada nõuete rakendamist ja järelevalvet nii ettevõtjatele kui ametiasutustele. Määratlusest jäetakse välja viited teatavate koostisainete kategooriatele (nt seebid ja/või pindaktiivsed ained), mis võimaldab tulevikus hõlmata paindlikumalt uusi turule tulevaid tooteid. Samas on määratluses täpsustatud detergentide kasutusotstarvet (ette nähtud pesu, nõude või pindade puhastamiseks; riide või nõude leotamiseks (eelpesuks), loputamiseks või pleegitamiseks; riide pehmendamiseks pesemisega kaasnevates täiendavates protsessides) ja välja jäetud määratlusest mistahes muud pesemis- ja puhastusprotsessid. Ehkki detergenti määratlust on muudetud eelnõus selgemaks, on siiski vajalik, et komisjon ühtse rakendamise tagamiseks annaks ka edaspidi juhiseid detergenti määratluse tõlgendamiseks konkreetsete toodete puhul.

5.2 Toetame eelnõus sätestatud täpsemaid nõudeid detergenti täitmisele müügikohas lõppkasutaja enda pakendisse (täitemüük). Peame põhjendatuks mikroobsetele puhastusvahenditele nõuete kehtestamist, et mikroorganismide kasutamine detergentides oleks selgelt tuvastatud ja riskid tervisele hinnatud.

Selgitus:

Eelnõusse lisatakse nõuded detergentide **täitemüügile**. Taastäitmine on toiming, millega detergenti lisatakse müügikohas suurest mahutist käsitsi või automaatsete või poolautomaatsete seadmete abil. Täitemüük on kooskõlas üldise suundumusega pakendijäätmete vähendamisele ning selle reguleerimine toob selgust sellisele tegevusele kehtivate nõuete osas. Artiklis 2 defineeritakse taastäitmise mõiste ning artiklis 15(2) selgitatakse vastuse jaotust tarneahelas. Vastutuse jaotuse täpsustamine on vajalik, kuna tootja vastutus ei ole täitemüügi puhul väga selgelt määratletav. Täitemüügi reguleerimisega püütakse lahendada ka probleemi, et tootel ei ole kas üldse märgist või on vale märgis. Digitaalse märgistuse nõuded on esitatud artiklis 17 ning need täiendavad hetkel menetluses olevas CLP-määruses täitepakendites müügi korral märgistusteabele esitatavaid nõudeid.

Arvestades turuarenguid, lisatakse uued nõuded seoses **mikroobsete puhastusvahenditega**. Tegemist on viimastel aastatel välja töötatud uudsete puhastusainetega, mis sisaldavad toimeainetena elusaid mikroorganisme. Kehtiv regulatsioon ei ole piisavalt selge kas ja millises osas detergentide määrus nendele toodetele kohaldub. Mikroobsete detergentide toimemehhanism erineb tavapäraste detergentide omast, seega ka nende olemuslikud ohud ja tekkivad riskid ei ole tingimata samalaadsed nagu kemikaalidega kaasnevad ohud. Samuti ei pea mikroorganisme registreerima määruse (EÜ) nr 1907/2006 ega ka ühegi muu liidu õigusakti kohaselt, millega nõutakse tootjatelt otstarbekohase kasutuse ohutuse tõendamist. Üldine tooteohutuse direktiiv küll kohaldub ka tavakasutajale mõeldud mikroobsetele puhastusvahenditele, kuid selle nõuded on väga üldised, näiteks ei ole reguleeritud täpsemalt riskihindamisega seonduvat. Eelnõuga kõrvaldatakse seega õiguslik lünk ning lisatakse nende toodete puhul ühtlustatud eeskirjad ja katsemeetodid (eelnõu lisa 2). Mikroorganismide kasutamine detergentides peab olema selgelt tuvastatud ja nende kasutamisel tuleb tugineda andmetele, mis tõendavad nende kasutamise ohutust. Samuti on inimeste tervise kaitseks vajalikud erinõuded sensibiliseerivate koostisosadega seoses, et mikroorganisme sisaldavad ja pihusena turule lastavad detergentid oleksid sellisel kujul kasutamiseks ohutud. Kuna tegemist on uute toodetega, siis nähakse ette ülevaatusklausel (artikkel 32), mille kohaselt peab komisjon

hindama nende eeskirjade asjakohasust ja tulemuslikkust hiljemalt kolm aastat pärast määruse jõustumist.

5.3 Peame põhjendatuks eelnõus sätestatud detergentide tootjate ja teiste turuosaliste (volitatud esindaja, importija, levitaja) kohustusi ja vastutuse jaotust, sealhulgas väljaspool Euroopa Liitu asutatud tootjate kohustust määrata Euroopa Liidus volitatud esindaja.

Selgitus:

Kõik tarne- ja turustamisahelas osalevad ettevõtjad peaksid tagama, et nad teevad liidu turul kättesaadavaks üksnes määruse nõuetele vastavad detergentid ja pindaktiivsed ained. Seejuures on oluline, et kohustused kehtiksid ühtemoodi nii ELis toodetud kui ka imporditud detergentide ja pindaktiivsete ainete puhul. Kolmandatest riikidest liidu turule tulevad detergentid ja pindaktiivsed ained peavad samuti vastama määruse nõuetele ning tootjate koostatud dokumendid peavad olema pädevatele riiklikele asutustele kontrollimiseks kättesaadavad. Seetõttu on oluline, et eelnõus on sätestatud täpsemalt importijate kohustused, sh kohustus tagada nõuetekohase märgistuse ja tootepassi olemasolu. Samuti peavad importijad märkima tootele oma nime, registreeritud kaubanime või registreeritud kaubamärgi, postiaadressi ja võimaluse korral elektroonilised sidevahendid, mille kaudu on võimalik nendega ühendust võtta.

Väljastpoolt ELi liidu turule tulevate detergentide puhul on lisaks oluline, et tootjal on kohustus määrata volitatud esindaja, kes on asutatud ELis (artikkel 8). See hõlbustab väljaspool ELi asuva tootja kohustuste täitmist ning turujärelevalvet kolmandates riikides toodetud detergentide nõuetele vastavuse kontrollimisel. Samas võimaldab volitatud esindaja määramise kohustus loobuda seni kehtinud piiravast nõudest, et tootja peab olema asutatud ELis. Eelnõus nähakse ette ka väga täpne volitatud esindaja ülesannete loetelu. Volitatud esindaja määramine ei ole uus kontseptsioon ja on kasutusel ka muudes siseturu õigusaktides. Volitatud esindajat eristab importijast see, et volitatud esindaja täidab tootja määratud teatud ülesandeid, kuid ei pane tooteid turule.

Lisaks täpsustatakse eelnõus ka levitajate kohustusi. Kuna levitaja teeb detergenti või pindaktiivse aine turul kättesaadavaks pärast seda, kui tootja või importija on toote turule lasknud, peaks levitaja hoolikalt järgima kohaldatavaid nõudeid. Samuti peaks levitaja tagama, et detergenti või pindaktiivse aine käitlemine tema poolt ei mõjuta negatiivselt selle vastavust määruses sätestatud tootenõuetele.

5.4 Saame nõustuda eelnõus ette nähtud detergentide tootja kohustusega teha vastavushindamine kooskõlas EL siseturu üldise õigusraamistikuga. Vastavushindamise kohustuse kehtestamisel peame põhjendatuks eelnõus ette nähtud tootmise sisekontrolli tegemist, mis on tootjale kõige vähem koormav ja vastab nõutavale ohutustasemele. Leiame, et komisjonil ei peaks olema volitust delegeritud aktiga muuta vastavushindamise mooduli valikut.

Selgitus:

Eelnõuga kehtestatakse detergentide või pindaktiivsete ainete tootjatele kohustus läbi viia **vastavushindamismenetlus** ja nähakse ette CE-märgise kasutamise kohustus (artiklid 7-14 ja lisa IV). Detergentidele ja pindaktiivsetele ainetele kohaldatakse eelnõu kohaselt arvestades riskitaset ja nõutavaid ohutustasemeid otsuse nr 768/2008/EÜ moodulit A (tootmise sisekontroll), mis on kõige vähem range vastavushindamise menetluse moodul. Tootmise sisekontrolli viib läbi tooja ja sellisel juhul ei kaasata vastavushindamisse kolmandat osapoolt. Menetlus hõlmab ettevõtja vastavusdeklaratsiooni ja nõuab, et ettevõtja koostab tehnilise dokumentatsiooni, mis sisaldab detergenti ja selle kasutamise kirjeldust, nõuetele vastavuse tõendamiseks tehtud katsete aruandeid ja koostisosade andmelehte.

Määruse eelnõu artikli 26 lg 5 antakse komisjonile volitus muuta lisa IV, milles on toodud kohaldatava vastavushindamise mooduli kirjeldus (moodul A) ja nõuded tehnilisele dokumentatsioonile. Eelnõus tuleks volitusnormi täpsustada selliselt, et komisjonil ei ole õigust delegeeritud aktiga muuta kohaldatavat vastavushindamise mooduli valikut ning see peaks olema seega sätestatud põhiaktis (artiklis 7). Kuna otsuse 768/2008/EÜ vastavushindamise mooduli A korral ei kaasata kolmandat osapoolt, siis puuduvad eelnõus nõuded vastavushindamise asutustele ja neist teavitamisele (otsuse 768/2008 peatüki R4 artiklid). Samuti tuleks teiste vastavushindamise moodulite lisamisel teha mõjude täiendav hindamine, kuna kolmandate osapoolte kaasamine tähendab ettevõtjatele täiendavat haldus- ja rahalist koormust.

Lisaks nähakse eelnõuga ette CE-märgise kasutamine, mis näitab toote vastavust liidu ühtlustamisõigusaktidele kooskõlas otsusega 768/2008/EÜ reguleeritud EL siseturu uue lähenemise üldise õigusraamistikuga (*new legislative framework*). Artikli 7 lg 2 kohaselt peab tootja kinnitama tootele CE-märgise, kui see on asjakohane. CE-vastavusmärgist käsitlevad üldpõhimõtted tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 765/2008¹⁸. CE-vastavusmärgise eeliseks on see, et seda kohaldatakse ELis ühtsete põhimõtete alusel, see on üheselt arusaadav ja üldtunnustatud ning seega on usaldusväärne märgiks ka tarbijatele. Samas ei ole eelnõu sõnastus piisavalt selge, millistel juhtudel on CE-märgistuse kasutamine asjakohane, näiteks pindaktiivsete ainete puhul. Kuna keemiatoodetele ei ole seni ELis kohaldatud vastavushindamise nõudeid (sh CE-märgistus), siis on oluline läbirääkimiste käigus selgitada millistel juhtudel on CE-märgistuse kasutamine nõutud ja kuidas see täiendab digitaalses tootepassis toote nõuetele vastavuse kohta esitatavat teavet.

5.5 Saame nõustuda kohustusliku digitaalse tootepassi kasutusele võtmisega tingimusel, et selleks nähakse ettevõtjatele ette piisav üleminekuaeg nõuete rakendamiseks. Peame seejuures oluliseks, et detergentide määruse ja kestlike toodete ökodisaininõuete määruse eelnõus tootepassile sätestatavad nõuded oleksid omavahel kooskõlas. Leiame, et digitaalse tootepassi sidumine konkreetse tootepartiiga ei ole põhjendatud ja tekitaks ettevõtjatele liigset koormust.

Selgitus:

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise nõuded ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93 (ELT L 218, 13.8.2008, lk 30).

Eelnõus nähakse ette, et tootjad peaksid looma **tootepassi**, milles antakse teavet detergentide ja pindaktiivsete ainete vastavuse kohta õigusaktides kehtestatud nõuetele. Ühtsel turul võrsete tingimuste tagamiseks on oluline ühelt poolt tagada väärtusahelas detergentide ja pindaktiivsete ainete põhiomaduste suurem läbipaistvus ning teiselt poolt tugevdada eeskirjade täitmise tagamist, et vähendada nõuetele mittevastavust. Tooteteabe digiteerimine hõlbustab turujärelevalvet ja muudab tõhusamaks tolliasutuste töö. Detergendi või pindaktiivse ainele tõhusa jälgitavussüsteemi loomine aitab parandada jälgitavust kogu tarneahelas ja muuta turujärelevalve tõhusamaks. Digitaalne tootepass võimaldaks nii turuosaliste, järelevalveasutuste kui lõppkasutajate juurdepääsu vajalikule teabele, näiteks teabele koostisosade kohta ja kasutusjuhistele. Samuti sisaldaks tootepass elektroonilist vastavusdeklaratsiooni ja vastavushindamise kirjeldust. See on kooskõlas ka EL siseturu üldise õigusraamistiku hindamisel välja toodud soovitusel tulevikus kaaluda tootepassi, mis sisaldaks elektroonilist vastavusdeklaratsiooni ja vastavushindamise kirjeldust (768/2008/EÜ sätestatud ELi vastavusdeklaratsioon).

Eelnõu artiklites 18-19 sätestatakse tootepassile esitatavad nõuded (tootepassis sisalduv kohustuslik teave on esitatud lisas VI). Täpsemad tootepassiga seotud eri- ja tehnilised nõuded kehtestab komisjon rakendusaktiga. Tootepassis sisalduv teave tuleb esitada digitaalselt ja vahetult juurdepääsetaval viisil füüsilisele märgisele, toote pakendile või saatedokumentidele kinnitatud **andmekandjal** (lineaarne vöökood, kahemõõtmeline sümbol või muu automaatse tuvastamise ja andmete kogumise vorming, mida saab lugeda seadme abil). Positiivne on see, et digitaalsele märgistusele ja tootepassile juurdepääsuks on võimalik kasutada ühte andmekandjat. Seega oleks kogu tootega seotud teave ühes kohas lihtsasti elektroonselt juurdepääsetav.

Kuna kestlike toodete ökodisaininõuete määruse eelnõus pannakse paika digitaalse tootepassi üldnõuded ja tehnilised elemendid, sealhulgas tootepassi otspunktide ja andmeedastuse tehnilised, semantilised ja korralduslikud aspektid, siis on võimalik ka detergentide tootepassi osas tugineda nendele samadele üldistele nõuetele. Tootepassi kasutuselevõtmine peaks kohustuslikuks muutuma piisava üleminekuperioodi jooksul pärast seda, kui komisjon on rakendusaktiga vastu võtnud täpsemad tehnilised nõuded. Seega tuleks eelnõus täpsustada üleminekusätteid, et pärast rakendusakti vastuvõtmist jääks ettevõtjatele piisav aeg tootepassi rakendamiseks (näiteks üks aasta). Lisaks leiame, et tootepassi sidumine konkreetse tootepartiiga toob ettevõtjatele kaasa liiga suure halduskoormuse ja ei ole teostatav.

5.6 Peame oluliseks, et eelnõuga lihtsustatakse detergentidele kohaldatavaid märgistusnõudeid ja tagatakse lõppkasutajatele vajalik kasutus- ja ohutusteave koosmõjus teistes Euroopa Liidu kemikaalivaldkonna õigusaktides sätestatud nõuetega. Toetame võimalust esitada märgistusteave füüsilist märgistust täiendavalt ka digitaalselt ja digitaalsele märgistusele kehtestatavaid nõudeid. Peame põhjendatuks, et täitemüügi korral on võimalik kogu teave (välja arvatud kodumajapidamises kasutatavate pesupesemisvahendite doseerimisjuhised) esitada digitaalselt, kuid vajaduse korral (lõppkasutaja suulise või kirjaliku taotluse korral või kui digimärgistus ei ole ajutiselt kättesaadav) tuleb kohustuslik teave lõppkasutajale kättesaadavaks teha muul viisil.

Selgitus:

Eelnõuga lihtsustatakse ja ühtlustatakse märgistusnõudeid, et vähendada detergentitööstuse halduskoormust ja suurendada samal ajal märgiste arusaadavust lõppkasutajate jaoks. Artiklis 15 sätestatud märgisel nõutava teabe osas olulisi muutusi ei kavandata. Märgistusel esitatakse kasutaja jaoks oluline kasutus- ja ohutusteave, nagu naha või hingamiseldundite

sensibilisaatorite (näiteks allergeensete lõhnaainete, säilitusainete või ensüümide) olemasolu detergentides ja pindaktiivsetes ainetes. Teave nende ainete sisalduse kohta on vajalik, et allergilisel või allergilise eelsoodumusega kasutajal oleks võimalik teha teadlikke valikuid ning sellega ennetada või vähendada võimalikke reaktsioone. Näiteks lõhnaaineid kasutatakse detergentides laialdaselt, kokkupuude nende ainetega võib aga põhjustada allergilise reaktsiooni isegi väikese kontsentratsiooni korral, eriti selle lõhnaaine suhtes tundlikele inimestele. Seepärast kehestatakse erinõuded allergeensete lõhnaainete märgistamisele, mida rakendatakse üksnes siis, kui ei kohaldu määruse (EÜ) nr 1272/2008 (CLP-määruse) kohased märgistamiskünniseid. Märgistamisnõuded on üksikasjalikumalt kirjeldatud lisas V, kus välja on jäetud desinfektsioonivahendite märgistamine, mis dubleerib biotsiidimääruse nõudeid. Lisatud on mikroorganismide ja säilitusainete märgistuse nõuded.

Detergentide ja pindaktiivsete ainete märgistamine võib kuuluda mitme liidu õigusakti kohaldamisalasse. Kui eri õigusaktidest tuleneb sarnase teabe esitamise kohustus, siis tuleks see teave esitada ainult üks kord vastavalt rangematele eeskirjadele. Ühelt poolt parandab see detergentide ja pindaktiivsete ainete märgistuse loetavust ja arusaadavust lõppkasutaja jaoks ning teiselt poolt vähendab detergentide ja pindaktiivsete ainete tootja regulatiivset koormust. Näiteks detergentide määruse ning ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist käsitleva määruse (CLP-määruse) kattuvused viivad sageli selleni, et sama aine esineb ühel märgistusel mitu korda ja mõnikord täiesti erinevate nimetuste all. Detergentide määruse rakendamisel tuleks samas silmas pidada, et CLP-määruse nõuete täitmine on kemikaali märgistuse puhul primaarne ning teistest seadusandlikest aktidest tulenev on kohustuslik lisateave.

Art 15 lg 5 sätestab, et märgistus peab olema „lõppkasutajatele kergesti arusaadavas, asjaomase liikmesriigi kindlaks määratud keeles“. Kooskõlas REACH-määruse nõuetega teeme ettepaneku eelnõus täpsustada, et märgistus peab olema selle liikmesriigi ametlikus keeles, kus detergent turul kättesaadavaks tehakse.

Eelnõus nähakse ette **digitaalse märgistuse** kasutamise võimalus ning sätestatakse digimärgistamise üldnõuded. Näiteks peab ettevõtja tagama vaba ja lihtsa juurdepääsu digimärgistusele ning määruse kohaselt nõutava kohustusliku märgistusteabe eraldamise muust teabest. Kui lõppkasutajal puudub juurdepääs digimärgistusele, siis peaks ettevõtja esitama märgistusteabe muude vahendite abil (näiteks kui digimärgistus ei ole ajutiselt kättesaadav või lõppkasutaja suulise või kirjaliku taotluse korral).

Digitaalne märgistus pakub võimalusi lihtsustamiseks, koormuse vähendamiseks ning ohutus- ja kasutusteabe arusaadavuse suurendamiseks. Digimärgistamine võiks parandada märgistusteabe edastamist, vältida füüsilise märgistuse ülekoormamist teabega ja võimaldada kasutajal tugineda erinevatele teabe lugemise võimalustele, mis on kättesaadavad ainult digivormingus (näiteks suurem kiri, automaatne otsing, ettelõetav tekst või tõlge teistesse keeltesse). Digimärgistuse kasutamine võib aidata ka ettevõtjatel tõhusamalt hallata märgistamiskohustusi, hõlbustada märgistusteabe ajakohastamist, vähendada märgistamiskulusid ja võimaldada sihipärasema teabe andmist kasutajatele.

Digitaalse märgistuse kasutamine täiendavalt füüsilistele märgistusele on vabatahtlik ning ettevõtjatel on võimalik otsustada kas kasutada digimärgistust või esitada kogu teave ainult füüsilisel märgistusel. Teatud kohustuslik märgistusteave (sh CLP-määruse kohaselt nõutav teave), mis on tervise- ja keskkonnakaitse seisukohalt oluline, ning minimaalsed kasutusjuhised peavad kindlasti olema esitatud füüsilisel märgistusel. Teabe esitamine füüsilisel

märgistusel on vajalik, et võimaldada kõigil lõppkasutajatel teha teadlikke valikuid enne detergendi ostmist ning tagada selle ohutu kasutamine. Füüsilisel märgistusel ei pea dubleerima V lisa C osas nimetatud märgistuselemente (teave teatud koostisainete kohta). Erand tehakse detergentide suhtes, mida müüakse lõppkasutajale täitepakendis, mille puhul on lubatud esitada kogu märgistusteave digitaalselt, välja arvatud kodumajapidamises kasutatavate pesupesemisvahendite doseerimisjuhised. Seejuures tuleb CLP-määruse kohaldamisalasse kuuluvate ohtlike detergentide puhul endiselt täita CLP-määruse eeskirju, mis kohalduvad ka täitemüügile (nt paberkanjal teabelehe või kleebiste kasutamine).

6. Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

Eelnõu on saadetud arvamuse avaldamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Maksu- ja Tolliametile, Terviseametile ja Eesti Keemiatööstuse Liidule. Arvamuse saatsid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Terviseamet, Maksu- ja Tolliamet ja Eesti Keemiatööstuse Liit. Kaasamistabel esitatud arvamustega arvestamise kohta on lisatud seletuskirjale.

Seisukohad on kooskõlastatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning Kliimaministeeriumiga.